

บทที่ 2

สิทธิส่วนบุคคล : รากฐานของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

หลักการและกฎเกณฑ์ในทางกฎหมายของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของนานาประเทศ ซึ่งรวมทั้งของประเทศไทยด้วยนั้น ต่างก็มีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนมิให้ถูกล่วงละเมิดจากการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีขอบไม่ว่าจะเป็นการใช้หรือเปิดเผยโดยองค์กรภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สิทธิส่วนบุคคลเป็นรากฐานสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของการสร้างและพัฒนา กฎเกณฑ์ในทางกฎหมายของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง และเนื่องจากสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่มีความหมายและขอบเขตค่อนข้างกว้างขวาง โดยครอบคลุมถึงการควบคุมและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ดังนั้น สิทธิส่วนบุคคลจึงสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ¹

- ก. เรื่องที่เกี่ยวกับตัวตนและร่างกายของผู้มีส่วนหนึ่ง และ
- ข. ข้อมูลข่าวสารของบุคคลนั้นอีกส่วนหนึ่ง

ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะพิจารณาเฉพาะสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของบุคคลเท่านั้น ดังนั้น ในบทนี้จึงแยกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ “ สิทธิส่วนบุคคล ” และ “ ข้อมูลส่วนบุคคล ” ซึ่งจะได้พิจารณาต่อไปตามลำดับ ดังนี้

2.1 ข้อความคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคล เป็นสิทธิที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่จะมี “ ความเป็นส่วนตัว ” ในการดำรงชีวิต สิทธิส่วนบุคคลนี้อาจเรียกได้เป็นอย่างอื่น เช่น “ สิทธิส่วนตัว ” “ สิทธิว่าด้วยความ เป็นอยู่ส่วนตัว ” “ สิทธิที่จะมีความเป็นส่วนตัว ” หรือ “ สิทธิในบุคลิกภาพ ” ก็รวมอยู่ในความหมายของ Right to Privacy ทั้งสิ้น²

---

¹ ชื่นอารี มาธิศรีประเสริฐ, “ การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ ” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 49.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

โดยที่สิทธิส่วนบุคคลเป็น “ สิทธิ ” ประเภทหนึ่ง ฉะนั้น ในเบื้องต้น สิทธิส่วนบุคคลจึงมีลักษณะเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น รับรองให้บุคคลคนหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการหรือให้ละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน³

นอกจากนี้แล้ว ในฐานะที่สิทธิส่วนบุคคลเป็น “ สิทธิมนุษยชน ” ประเภทหนึ่ง⁴ ดังนั้น ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของสิทธิส่วนบุคคล ก็คือ เป็นสิทธิอันได้มาเองจากความเป็นศักดิ์ศรีโดยกำเนิดของมนุษย์⁵ เป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน ดิถีมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิดและไม่อาจถูกพรากไปได้โดยไม่เป็นการทำลายความเป็นมนุษย์⁶

สิทธิส่วนบุคคลนี้ มีพัฒนาการมาจากสังคมตะวันตก ซึ่งในประวัติศาสตร์ทางความคิดของสังคมตะวันตก กล่าวได้ว่า คำสอนของสำนักสโตอิก (Stoicism) ในเรื่องลัทธิสากลนิยม (Cosmopolitanism) ถือเป็นจุดกำเนิดของสิทธิส่วนบุคคล (ซึ่งรวมทั้งสิทธิอื่นๆ ของมนุษย์ด้วย) โดยเป็นคำสอนแรกที่ยืนยันว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน การแบ่งมนุษย์ออกเป็นชนชั้นวรรณะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่แตกต่างจากอริสโตเติลที่ยังยอมรับสถาบันทาสอยู่⁷ และแตกต่างจากแนวความคิดของสังคมไทยในอดีตที่เชื่อว่า “ สิทธิ ” เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองได้มอบให้แก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง⁸

³ ความหมายของสิทธิ ใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2538), หน้า 21 - 22.

⁴ เมื่อใช้ “ การกำเนิดของสิทธิ ” เป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของสิทธิ จะสามารถแบ่งสิทธิออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สิทธิมนุษยชน และสิทธิพลเมือง ใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ . หน้า 29.

⁵ ความหมายของสิทธิมนุษยชนตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ใน จริฎ โฆษณานันท์, “ สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของมนุษย์ : บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มีใช้ตะวันตก , ” วารสารกฎหมาย 10 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2528) : 73.

⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ . หน้า 32 - 36.

⁷ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2539), หน้า 118.

⁸ นพนิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2537), หน้า 18 - 26.

อย่างไรก็ตาม แม้สิทธิส่วนบุคคลจะมีความสำคัญและได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญ แต่สิทธิส่วนบุคคลก็ไม่ใช่สิทธิสัมบูรณ์ (absolute right) กล่าวคือ สิทธิส่วนบุคคลนี้เป็นสิทธิที่อาจจะถูกจำกัดได้โดยเงื่อนไขของกฎหมาย⁹ และเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นว่าสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของบุคคลนั้น เป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขกฎหมายพิเศษ ซึ่งหมายความว่า การจำกัดหรือการแทรกแซงสิทธิของประชาชนในส่วนนี้จะทำได้ยากกว่ากรณีทั่วไป ถ้าพิงบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไปไม่เพียงพอที่จะทำให้รัฐหรือบุคคลใดเข้าไปแทรกแซงสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้ กล่าวคือ นอกจากจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว การใช้อำนาจตามกฎหมายนั้นจะต้องผูกพันอยู่กับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งด้วย ยกตัวอย่างเช่น สิทธิในการติดต่อสื่อสารถึงกัน รัฐธรรมนูญได้บัญญัติว่าการตรวจ ถัก เปิดเผย หรือกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ข้อความในสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา 37) หรือกรณีสิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว รัฐธรรมนูญก็ห้ามมิให้กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายไปยังสาธารณะอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในเรื่องดังกล่าว เว้นแต่ กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชน (มาตรา 34) เป็นต้น

⁹ เงื่อนไขของกฎหมายในการจำกัดสิทธิ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

- เงื่อนไขกฎหมายทั่วไป หมายความว่า การจำกัดสิทธิอาจกระทำได้โดยบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไป ไม่ต้องมีเงื่อนไขพิเศษประการอื่น เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 35
- เงื่อนไขกฎหมายพิเศษ หมายความว่า การแทรกแซงในสิทธิของประชาชนโดยกฎหมายนั้น จะต้องผูกพันอยู่กับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือต้องผูกพันอยู่กับวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง หรือต้องดำเนินการโดยวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 49 เป็นต้น

ใน บรรเจิด สิงคะเนติ, “หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่,” *วารสารกฎหมายปกครอง* 17 ตอน 2 (สิงหาคม 2541): 33 - 34.

2.2 ความหมายและประเภทของสิทธิส่วนบุคคล

ในบรรดาสหิทธิมนุษยชนทั้งหลาย กล่าวได้ว่า สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่จำกัดขอบเขตและให้นิยามได้ยากที่สุด ซึ่งปัญหาความยากในการให้ความหมายและกำหนดขอบเขตของสิทธิส่วนบุคคลนี้ ครั้งหนึ่ง (ปี ค.ศ. 1972) ทำให้ประเทศอังกฤษถึงกับปฏิเสธไม่ให้การรับรองในทางกฎหมายแก่สิทธิประเภทนี้ ด้วยเหตุผลเพียงว่า มันเป็นการยากที่จะกำหนดว่าอะไรบ้างที่จะได้รับความคุ้มครอง¹⁰ ด้วยเหตุนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิอื่นๆ แล้ว “ความเป็นส่วนตัว” จึงเพียงจะได้รับการยอมรับว่าเป็น “สิทธิ” ในระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ มาเมื่อไม่นานนี้เอง¹¹

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมแล้วว่า “สิทธิส่วนบุคคล” เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นและสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เกียรติยศ ชื่อเสียง และค่าของความเป็นคนย่อมต้องเท่าเทียมกัน ไม่ควรมีการแบ่งชนชั้นในคุณค่าแห่งความเป็นคน แม้ว่าปัจจัยแวดล้อมจะทำให้บุคคลแต่ละคนมีสถานะที่แตกต่างกันก็ตาม¹²

และโดยที่สิทธิส่วนบุคคล มีรากฐานที่มาจาก “ความเป็นส่วนตัว” ดังนั้น ก่อนที่จะพิจารณาถึงความหมายและประเภทของสิทธิส่วนบุคคล จึงควรพิจารณาถึงความหมายของ “ความเป็นส่วนตัว” เสียก่อน ดังจะได้กล่าวต่อไป

¹⁰ James Michael, Privacy and Human Rights : International and Comparative Study, with Special Reference to Development in Information Technology (Paris : UNESCO & Dartmouth Publishing, 1994), p. 1.

¹¹ James Michael, “Privacy,” in Christopher McCrudden and Gerald Chambers (eds.), Individual Right and the law in Britain (New York : Oxford University Press, 1993), p. 265.

¹² กิตติพันธ์ เกียรติสุนทร, “มาตรการทางอาญาในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 8.

2.2.1 ความหมายของคำว่า “ความเป็นส่วนตัว”

การให้นิยามของความเป็นส่วนตัว (Privacy) นี้ อาจแยกพิจารณาได้เป็น 3 ด้านด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความยากและสลับซับซ้อนของข้อความคิดเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวนั่นเอง¹³

2.2.1.1. พิจารณาด้านสถานภาพ

เมื่อพิจารณาในด้านสถานภาพของความเป็นส่วนตัว คำนิยามซึ่งเป็นที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไปของ “ความเป็นส่วนตัว” ก็คือ ความเป็นส่วนตัวจะถูกพิจารณาว่าเป็นสิทธิเรียกร้อง (claim) อย่างหนึ่ง โดยมีความหมายรวมถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุม (การใช้หรือการเปิดเผย) ข้อมูลข่าวสารใดๆ อันเกี่ยวกับตนด้วย ซึ่งในเรื่องของการควบคุมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนนี้ กล่าวได้ว่า บุคคลจะสูญเสียความเป็นส่วนตัวไป ถ้าเขาถูกกีดกันขัดขวางจากการควบคุมข้อมูลของตน และแม้เพียงบุคคลใดไม่สามารถจะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้ ก็ถือว่าบุคคลนั้นต้องเสียความเป็นส่วนตัวเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่ากรณีที่บุคคลยอมเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนโดยสมัครใจแล้วจะไม่ทำให้บุคคลนั้นเสียความเป็นส่วนตัวไป ทั้งนี้ เนื่องจากว่า การที่เขาเปิดเผยข้อมูลของตนออกไปเขาไม่สามารถที่จะจำกัดหรือตัดทอนการเผยแพร่ข้อมูลนั้นโดยบุคคลอื่นต่อไปได้ ด้้นเอง ฉะนั้น แม้เขาจะสมัครใจเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนก็ตาม ก็อาจจะทำให้เขาต้องเสียความเป็นส่วนตัวได้เช่นกัน¹⁴

2.2.1.2. พิจารณาด้านลักษณะสำคัญ

เมื่อพิจารณาด้านลักษณะสำคัญ ความเป็นส่วนตัวจะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการเป็นองค์ประกอบ ดังนี้¹⁵

¹³ Raymond Wacks , Personal Information : Privacy and the Law (Oxford : Clarendon Press , 1989) , p. 14.

¹⁴ Ibid , pp. 14 – 15.

¹⁵ Ibid , pp. 15 – 16.

1. การปกปิดเป็นความลับ (Secrecy)
2. การไม่เปิดเผยชื่อ (Anonymity)
3. ความสันโดษ (Solitude)

ซึ่งการสูญเสียความเป็นส่วนตัว(เป็นคนละครณีกับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล) จะเกิดขึ้นในกรณี
 ดังนี้ สำหรับ “ การปกปิดเป็นความลับ ” การสูญเสียความเป็นส่วนตัวจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลอื่นได้รับรู้
 ข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ส่วนกรณี “ การไม่เปิดเผยชื่อ ” ความเป็นส่วนตัวจะ
 เสียไปเมื่อบุคคลนั้นตกเป็นที่สนใจของบุคคลอื่น และกรณี “ ความสันโดษ ” ความเป็นส่วนตัวจะเสียไป
 เมื่อมีการเข้าถึงผู้นั้นในทางกายภาพ¹⁶

ถ้าหากเกิดกรณีต่างๆ ตามที่กล่าวมานี้ ย่อมทำให้บุคคลนั้นต้องสูญเสียความเป็นส่วนตัวได้ แต่
 อย่างไรก็ดี ก็อาจจะไม่ถึงกับเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลก็ได้

2.2.1.3. พิจารณาด้านความเกี่ยวพันแห่งคุณค่า

ในที่นี้เป็นการพิจารณาในด้านความเกี่ยวพันแห่งคุณค่าของ “ ความเป็นส่วนตัว ” กับคุณค่าอื่นๆ
 ว่ามีความสอดคล้องเกี่ยวพันกันอย่างไร ซึ่งในข้อความคิดทางกฎหมาย จะมีความเห็นแยกออกเป็น 2 แนว
 คือ แนวแรกเห็นว่า การคุ้มครองคุณค่าของความเป็นส่วนตัวให้มั่นคงนั้นสามารถทำได้โดยการคุ้มครอง
 ส่งเสริมคุณค่าหรือประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นพื้นฐานให้มั่นคงเสียก่อน เช่น สิทธิในทางทรัพย์สิน สักดิ์ศรี
 ความเป็นมนุษย์ การป้องกันจากสิ่งที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นทุกข์หรือเดือดร้อนรำคาญ หรือการ
 ชดเชยความเสียหายเมื่อมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น ดังนี้ เป็นต้น ดังนั้น ในแนวความคิดแรกจึงเห็นว่า ความ
 เป็นส่วนตัว มีลักษณะเหมือนกาฝาก (parasitic) กล่าวคือ “ ความเป็นส่วนตัว ” จะได้รับความคุ้มครองให้
 มั่นคงเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับ การคุ้มครองคุณค่าหรือประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นพื้นฐานให้มั่นคงเสียก่อนนั่นเอง
 แต่ความเห็นอีกแนวหนึ่งนั้น ได้ปฏิเสธลักษณะ parasitic ของความเป็นส่วนตัว โดยเห็นว่า ความเป็น
 ส่วนตัวมีคุณค่าเหมาะสมที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองในทางกฎหมายโดยตัวของมันเอง

¹⁶ Ibid. , p. 16.

2.2.2 ความหมายของสิทธิส่วนบุคคล

ได้กล่าวมาแล้วว่า สิทธิส่วนบุคคลจัดว่าเป็นสิทธิที่ให้คำจำกัดความและกำหนดขอบเขตได้ยากที่สุด ซึ่งเป็นเหตุให้สิทธิส่วนบุคคลได้รับการพัฒนาและมีการรับรองและคุ้มครองในระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ อย่างชัดเจนมาไม่นานนักเมื่อเทียบกับสิทธิอื่น แต่ก็มิได้หมายความว่า สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ ดังที่ศาลอุทธรณ์ของสหรัฐกล่าวไว้ในปี ค.ศ. 1911 ว่า “ ที่กล่าวกันว่า สิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่นั้นยังคาดเคลื่อนอยู่ เพราะความจริงแล้วสิทธิประการนี้เป็นสิทธิที่เก่าแก่และมีมานานแล้ว เพียงเพิ่งนำมาเรียกชื่อใหม่เท่านั้น กล่าวคือ สิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นสิทธิที่แผ่รวมอยู่ในชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลทุกๆ คนนั่นเอง ”¹⁷

สำหรับความหมายของสิทธิส่วนบุคคล ในทางคำราได้มีผู้อธิบายให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้หลายประการ แต่ก็มิได้แตกต่างกันในสาระสำคัญ อาทิเช่น

Alan Westin ให้ความหมายไว้ว่า สิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องความสมัครใจของบุคคลที่จะเลือกถอนตนเองจากสังคมส่วนรวมไม่ว่าโดยการแสดงออกทางด้านร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงเรื่องที่ต้องการจะอยู่อย่างสันโดษหรือเฉพาะกลุ่มภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่ถูกรบกวนหรือขัดขวาง¹⁸

สุขุม สุภนิศย์ ได้อธิบายว่า “ สิทธิส่วนตัว ” หมายถึง การ “ ดำเนินชีวิต ” ของบุคคลผู้หนึ่งในสังคมที่เขาอยู่อาศัยอย่างมีความสุข โดยปราศจากการเข้ารบกวนหรือนำไปเปิดเผยต่อสาธารณชนที่ทำให้เขารู้สึกรำคาญ หรือเบื่อหน่าย หรือสูญเสียศักดิ์ศรีในความเป็นตนเองในการดำเนินชีวิตเช่นนั้น ซึ่งความหมายของการดำเนินชีวิตของบุคคลมีการดำเนินกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบโดยคำนึงถึงสถานภาพการปกครองในสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และยุคสมัยเป็นองค์ประกอบซึ่งสามารถกล่าวได้สั้นๆ ว่า เป็นสิทธิที่จะดำเนินชีวิตตามอัธยาศัยของคนโดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁹

¹⁷ Donald M. Gillmor and Jerome A. Barron, Mass Communication Law : Case and Comment, 4 th ed. (West Publishing Co.,1984), pp. 314–315, อ้างถึงใน วรวิทย์ ฤทธิพิศ. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 72.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

¹⁹ ชื่นอารี มาลีศรีประเสริฐ, “ การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ, ” หน้า 14.

Arthur Miller ได้ให้คำนิยามโดยสรุปสาระสำคัญของสิทธิส่วนบุคคลว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตน²⁰

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของสิทธิในชีวิตส่วนตัวไว้ว่า หมายถึง สิทธิของบุคคลที่จะอยู่โดยลำพังเสรี ปราศจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก กล่าวโดยทั่วไป สิทธิในชีวิตส่วนตัวเป็นสิทธิที่ปลอดจากการแทรกแซงจากรัฐในกิจกรรมของแต่ละบุคคลโดยเป็นเสรีภาพขั้นมูลฐานของแต่ละบุคคลที่จะเลือกในการดำเนินชีวิตของตนไม่ว่าในเรื่องครอบครัว หรือเรื่องความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือเป็นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะถอนตนเองจากการที่จะถูกพิจารณาโดยสังคมถ้าเขาเลือกที่จะทำเช่นนั้น²¹

ส่วนในทางกฎหมาย หลายประเทศก็ได้มีการพัฒนาสร้างหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองในทางกฎหมายแก่สิทธิประเภทนี้ซึ่งรวมทั้งหลักกฎหมายระดับระหว่างประเทศด้วย ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจะพิจารณาความหมายของสิทธิส่วนบุคคลทั้งจากหลักกฎหมายภายในของแต่ละประเทศและหลักกฎหมายระหว่างประเทศ พอเป็นสังเขปด้วย

2.2.2.1. ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอาจพิจารณาได้จากปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประกาศโดยองค์การสหประชาชาติ เมื่อ ค.ศ. 1948 ข้อ 12 ดังนี้

“ บุคคลย่อมไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือไม่อาจถูกลบหลู่ในเกียรติยศและชื่อเสียง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการก้าวล่วงในสิทธิเหล่านั้น ”²²

²⁰ James Michael, Privacy and Human Rights : International and Comparative Study , with Special Reference to Development in Information Technology , p. 3.

²¹ วรวิทย์ อุตทิตศ, สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย , หน้า 73.

²² กฤตชชญ์ สิริเขต, “ ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อการก้าวล่วงในสิทธิส่วนบุคคล ,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน หน่วยที่ 1 – 7 , พิมพ์ครั้งที่ 8 (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2537) , หน้า 408.

และอาจพิจารณาได้จากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง ซึ่งให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้ในข้อ 17 ความว่า²³

- “ 1. บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการ หรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกลบลู่เกียรติและชื่อเสียงโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซง หรือลบลู่ เช่นว่านั้น ”

จากบทบัญญัติในข้อ 17 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และข้อ 12 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จะเห็นได้ว่า สิทธิส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสิทธิเสรีภาพอื่นๆ ด้วย เช่น เสรีภาพทางความคิด โนมโนธรรมและในการนับถือศาสนา และสิทธิในการคบค้าสมาคมหรือไม่คบค้าสมาคม เป็นต้น ซึ่งความเกี่ยวพันกันเช่นนี้ ถึงกับมีผู้กล่าวว่า “ แท้จริงแล้ว ในความหมายหนึ่งของบรรดาสิทธิมนุษยชนทั้งหลายก็คือรูปการของสิทธิส่วนบุคคลนั่นเอง ”²⁴

นอกจากนี้แล้วก็อาจพิจารณาความหมายของสิทธิส่วนบุคคลได้จากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาแห่งชาติยุโรป ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนี้

อนุสัญญาว่าด้วย สิทธิเด็ก ได้บัญญัติให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้ในข้อ 16 ความว่า

- “ 1. เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการหรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือโต้ตอบ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อเกียรติและชื่อเสียง

²³ จัดแปลเป็นภาษาไทยโดยกระทรวงการต่างประเทศ ใน กุลพล พลวัน , พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2538) , หน้า 210.

²⁴ Volio Fernando , “ Legal Personality , Privacy , and the Family ,” in Henkin (ed.) , The International Bill of Rights (New York : Columbia University Press , 1981) cited in James Michael , Privacy and Human Rights : International and Comparative Study . with Special Reference to Development in Information Technology , p. 20.

2. เด็กมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแทรกแซงหรือการกระทำดังกล่าว”²⁵

จากบทบัญญัติในข้อ 16 จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ก็บัญญัติให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลในทำนองเดียวกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง

ส่วนอนุสัญญาแห่งชาติยุโรป ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้บัญญัติให้ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลไว้ในข้อ 8 ความว่า

“ (1) บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเคารพในชีวิตความเป็นส่วนตัว และชีวิตครอบครัว บ้าน และการติดต่อสื่อสาร ”

ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้เคยกล่าวถึงความหมายของ “ ชีวิตความเป็นส่วนตัว ” ไว้ในคดีเรื่องหนึ่ง โดยใช้คำพูดในทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธรัฐเยอรมันนี้ มาตรา 2 (1) ว่า ชีวิตความเป็นส่วนตัว คือ “ การกำหนดบุคลิกภาพของตนเองโดยอิสระ ” (free determination of personality)²⁶

โดยคำว่า “ ชีวิตความเป็นส่วนตัว ” ตามอนุสัญญานี้ รวมถึงนี้สิทธิในการแต่งงานและมีครอบครัว สิทธิของพ่อแม่ในการที่จะได้รับการประกันว่าบุตรของตนจะได้รับการศึกษาตามความเชื่อทางศาสนา และปรัชญาของตน แต่อย่างไรก็ดี ชีวิตความเป็นส่วนตัวไม่รวมถึงกรณีการผ่าตัดแปลงเพศแล้วขอเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเพศในใบสูติบัตร (ศาลสิทธิมนุษยชนได้วินิจฉัยไว้ในคดี Rees and Cossey v. United Kingdom) และกรณีการรักร่วมเพศ (homosexual) ของบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 21 ปี ก็ไม่สามารถ

---

²⁵ จัดแปลเป็นภาษาไทยโดยกระทรวงการต่างประเทศ และจัดพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2531 ใน กุลพล ทอวัน , พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน , หน้า 241.

²⁶ James Michael , Privacy and Human Rights : International and Comparative Study , with Special Reference to Development in Information Technology , p. 27.

ขอทำได้เช่นเดียวกัน กฎหมายภายในสามารถบัญญัติห้ามได้ นอกจากนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปก็เคยวินิจฉัยว่า ผู้หญิงจะอ้างว่าสิทธิส่วนบุคคลรวมถึงการทำแท้งไม่ได้²⁷

2.2.2.2. ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามหลักกฎหมายระดับภายในประเทศ

เป็นที่ยอมรับกันว่าสิทธิส่วนบุคคล เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งในประเทศที่มีอารยธรรมแล้ว ได้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ไว้ในระบบกฎหมายของตน ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะ ได้กล่าวถึงความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามที่ปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายของประเทศต่างๆ พอเป็นสังเขป ดังนี้

(1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น อาจพิจารณาได้จากทฤษฎีละเมิดของ Prosser ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน และมีอิทธิพล ไปถึงประเทศอังกฤษและประเทศอื่นๆ ด้วย

โดย Prosser ได้กล่าวว่า กฎเกณฑ์ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล (The law of Privacy) ประกอบด้วย การล่วงล้ำต่อประโยชน์ที่แตกต่างกัน 4 ประการของโจทก์ ดังนี้

1. การเจตนาครอบงำ แทรกแซง (Intrusion) บุคคลอื่นในการที่เขาประสงค์จะอยู่โดยลำพัง หรือในกิจกรรมส่วนตัวของเขา ซึ่งการครอบงำแทรกแซงนี้ รวมทั้งการกระทำในทางกายภาพต่อเคหสถาน และการติดตามเฝ้าดูต่างๆ เช่น การลอบฟังการสนทนาส่วนตัวด้วยการใช้ไมโครโฟน การดักฟังทางโทรศัพท์ หรือการแอบถ่ายรูป เป็นต้น
2. การเปิดเผยเรื่องส่วนตัว (Public disclosure of private facts) ของผู้อื่นต่อสาธารณะซึ่งทำให้บุคคลนั้นได้รับความอับอาย
3. การไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันเป็นเท็จ (False light in the public eye) ได้แก่ การทำให้โจทก์ต้องเป็นที่เสื่อมเสียในสายตาของสาธารณชน

²⁷ Ibid. , pp. 31 – 32.

4. การใช้ชื่อหรือภาพของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าของตนโดยไม่ได้รับความยินยอม (Appropriation)²⁸

จากทฤษฎีละเมิดของ Prosser ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยไว้ในคดีต่างๆ สรุปแล้วได้ความว่า สิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายสหรัฐอเมริกานั้นเป็นสิทธิที่ปลอดจากการเข้าถือเอาหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในเรื่องส่วนตัวของบุคคล และเป็นสิทธิที่จะปลอดจากการเผยแพร่โดยมิชอบและไม่เป็นที่ปรารถนาของบุคคลนั้นหรือเป็นสิทธิที่จะเป็นอิสระจากการโฆษณาเผยแพร่ถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวที่สาธารณชนไม่มีความเกี่ยวข้องได้ประโยชน์ในเรื่องนั้น หรือปลอดจากการก้าวล่วงโดยมิชอบต่อกิจกรรมส่วนตัวที่จะเป็นการทำลายหรือเป็นสาเหตุให้ให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ทำให้ได้รับความอับอาย หรือทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงตามความรู้สึกรวมของวิญญูชน หรือเป็นสิทธิที่จะดำรงชีวิตอย่างสันโดษ หรือเป็นสิทธิที่จะกำหนดขอบเขตวงจรรวมความสัมพันธ์ของเอกชนผู้นั้น หรือหมายถึงสิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง หรือเป็นสิทธิที่จะดำรงชีวิตโดยปราศจากการเข้ารบกวนจากสาธารณชนอย่างมิชอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่สาธารณชนนั้นไม่มีความจำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องแต่อย่างใด²⁹

(2) ความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศ Nordic Law

กลุ่มประเทศ Nordic Law ประกอบด้วยประเทศ สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ ฟินแลนด์ และไอซ์แลนด์ ซึ่งความหมายของสิทธิส่วนบุคคลตามหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศ Nordic Law นี้ เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปเนื่องจากเป็นความหมายที่ถูกกำหนดขึ้นจากการประชุมที่จัดโดย ICJ (International Commission of Jurists) ในปี ค.ศ. 1967 ณ กรุงสต็อกโฮล์ม โดยที่ประชุมได้ประกาศว่า “สิทธิส่วนบุคคล” คือ สิทธิที่จะอยู่โดยลำพังโดยมีการรบกวนแทรกแซงในระดับที่น้อยที่สุด ซึ่งขยายความได้ว่าหมายถึง สิทธิของปัจเจกชนที่จะดำเนินชีวิตโดยได้รับความคุ้มครองจากสิ่งเหล่านี้ คือ

1. การแทรกแซงในชีวิตความเป็นส่วนตัว ครอบครัว และสถาน
2. การแทรกแซงในทางกายภาพ หรือในทางจิตใจ หรือศีลธรรมและเสรีภาพในทางความคิด

²⁸ William L. Prosser, “Privacy [A Legal Analysis],” in Ferdinand David Schoeman (ed.), *Philosophical Dimensions of Privacy: An Anthology* (Cambridge : Cambridge University Press , 1984), p. 107.

²⁹ ชื่นอารี มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ,” หน้า 12 - 13.

3. การกระทำต่อเกียรติยศ และชื่อเสียง
4. การไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนความจริง ซึ่งทำให้เป็นที่เสื่อมเสียในสายตาของสาธารณชน
5. การเปิดเผยข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องอันเป็นที่น่าอับอายเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัว
6. การใช้ชื่อ หรือเครื่องหมายเฉพาะ หรือภาพโดยไม่มีอำนาจ
7. การลี้บความลับ การสอดรู้สอดเห็น การติดตามเฝ้าดู และการรบกวน
8. การแทรกแซงการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน
9. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นความลับ ซึ่งผู้กระทำได้รับมาอันเนื่องมาจากการประกอบวิชาชีพนั้น
10. การใช้ในทางที่มีขอบซึ่งการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล³⁰

2.2.3 ประเภทของสิทธิส่วนบุคคล

กล่าวได้ว่าสิทธิส่วนบุคคลนี้พัฒนาขึ้นมาจากคำพิพากษาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเมื่อพิจารณาตามคำพิพากษาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา จะสามารถจัดประเภทของสิทธิส่วนบุคคลออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ³¹

2.2.3.1. สิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ (Privacy of intimate decisions) เป็นการแสดงถึง เสรีภาพของบุคคลในการที่จะกระทำการตัดสินใจด้วยตนเอง (personal decisions) โดยปราศจากการจำกัดโดยรัฐ โดยศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยไว้ในคดี Griswold v Connecticut (1965) ว่า คู่สมรสมีสิทธิที่จะตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่ ซึ่งเป็นการวินิจฉัยว่ากฎหมายของมลรัฐที่ห้ามการจำหน่ายหรือการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิด ไม่มีผลบังคับ

³⁰ James Michael , Privacy and Human Rights : International and Comparative Study , with Special Reference to Development in Information Technology , pp. 13 - 14.

³¹ Andrea L. Bonnicksen , Civil Right and Liberties (California : Mayfield Publishing Company , 1982) , pp. 200 – 202.

2.2.3.2. สิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับภาวะความสงบสุข (Privacy of repose) เป็นการยอมให้บุคคลมีความเป็นอิสระจากสิ่งใดๆ ที่เป็นการรบกวน และกำหนดเขตแดนของความสงบเยียบและความสงบสุขให้แก่บุคคล การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลกรณีนี้ เช่น การที่บริษัท ห้างร้านโฆษณาสินค้าด้วยเสียงอันอึกทึกคึกคัง เป็นต้น

2.2.3.3. สิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง (Privacy of sanctuary) เป็นการคุ้มครองบุคคลจากการได้เห็น การได้ยิน และการรับรู้ของบุคคลอื่น และรับรองให้บุคคลสามารถที่จะตัดสินใจได้ว่าเขตแดนความเป็นส่วนตัว (personal sphere) จะถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนได้เพียงใด สิทธิส่วนบุคคลประเภทนี้จะถูกละเมิดเมื่อบุคคลหนึ่งเผยแพร่ข้อเท็จจริงอันเป็นที่น่าอับอายของผู้อื่น การทำให้ผู้อื่นเป็นที่เสื่อมเสียในสายตาของประชาชน (false public light) หรือการใช้ชื่อ หรือภาพของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม ยกตัวอย่างเช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจแจกจ่ายบัญชีรายชื่อผู้ทิ้งขยะของตามร้านค้าไปให้หน่วยธุรกิจทั้งหลาย เป็นต้น

2.3 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

การเคารพในความเป็นส่วนตัวซึ่งกันและกัน ได้มีขึ้นเพราะสามัญสำนึกที่ถูกรูปไปด้วยศีลธรรมของมนุษย์ มนุษย์มีความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสม เช่น รู้ว่าเป็นความผิดที่จะอ่านจดหมายของคนอื่น แอบฟังการสนทนาส่วนตัวของผู้อื่น ตลอดจนสืบความลับที่เขาต้องการปกปิดไว้ ซึ่งเป็นการเคารพในความเป็นปัจเจกชน ในฐานะที่เป็นมนุษย์

มนุษย์ต้องพึ่งพาศักดิ์สิทธิ์ สิทธิที่จะอยู่คนเดียวตามลำพังจะเกินความเป็นจริง เพราะไม่มีใครในสังคมมนุษย์จะยอมรับสิทธิเช่นนั้นโดยไม่มีข้อจำกัด สิทธิส่วนตัวเป็นข้อเรียกร้องของปัจเจกชนที่จะกำหนดขอบเขตความเป็นส่วนตัวของเขาเท่าที่จำเป็น มิให้บุคคลอื่นมาแทรกแซงล่วงเกินในบุคลิกภาพหรือศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเขา

ความต้องการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ส่วนใหญ่มีสาเหตุเนื่องมาจากกิจการเสื่อมถอยซึ่งทำหน้าที่ให้ความบันเทิง เผยแพร่ข่าวสาร ให้ความรู้แก่ประชาชนด้วยการเสนอข่าว มีการตั้งข้อสังเกต วิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนสร้างมติดมหาชนอันเป็นบทบาทที่สำคัญของระบบประชาธิปไตย แต่การสนองตอบความต้องการในผลประโยชน์ของมหาชนเช่นนี้ได้นำไปสู่ความขัดแย้งในผลประโยชน์ส่วนตัวของ

บุคคลซึ่งถูกเปิดเผยเรื่องราวหรือขอบเขตส่วนตัวโดยมีการลงชื่อหรือภาพล้อเลียน ถูกเสนอข่าวซึ่งไม่เป็นความจริง ไม่สมบูรณ์ เป็นการหมิ่นประมาท และทำให้เขาต้องเสื่อมเสีย นอกจากนี้ การโฆษณาสินค้าก็มีส่วนทำลายสิทธิส่วนบุคคล เพราะมักมีการใช้ชื่อหรือภาพของบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักของมหาชนหรือไม่เป็นที่รู้จักก็ตาม โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเขา การเก็บสถิติข้อมูลของหน่วยราชการหรือสำนักงานนักสืบเอกชนเกี่ยวกับรายละเอียดชีวิตส่วนตัวของบุคคล ก็ทำให้น่ากลัวอันตรายในการถูกเปิดเผยความลับหรือข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวนั้น และเทคโนโลยีสมัยใหม่ยังได้สร้างเครื่องมือที่สามารถละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้โดยไม่รู้ตัว เช่น เสน่ห์ดึงดูดภาพ เครื่องบันทึกเสียง และไมโครโฟนเล็กที่สามารถใช้ดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ หรือลอบฟังการสนทนาในห้อง สิ่งประดิษฐ์เหล่านี้ได้ใช้กันแพร่หลายทุกวันนี้ทั้งหน่วยงานราชการและภาคเอกชนเอง³²

การล่วงละเมิดชีวิตส่วนตัวของผู้อื่นก่อให้เกิดความวุ่นวายและความไม่สงบในสังคม กฎหมายจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาของสังคมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ของมหาชนกับประโยชน์ของปัจเจกชน โดยไม่ให้สิทธิส่วนบุคคลต้องถูกล่วงละเมิดจนเกินขอบเขตอันจะเป็นการทำลายคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในสังคมประชาธิปไตย

2.4 กฎเกณฑ์ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล (The law of privacy)

สิทธิส่วนบุคคล เป็นสิทธิที่เพิ่งได้รับการพัฒนามาไม่นานนักเมื่อเทียบกับสิทธิประเภทอื่นๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าพัฒนาการของสิทธิประเภทนี้ได้เริ่มขึ้นอย่างเด่นชัดในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1890 โดยบทความเรื่อง “The Right to Privacy” ของ Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสิทธิประเภทนี้

โดย Warren และ Brandeis เห็นว่า เนื่องจากความเจริญเติบโตของสังคมเมืองทำให้ประชาชนขาดความเป็นส่วนตัวในการดำรงชีวิต และโดยเฉพาะเมื่อสื่อสารมวลชนก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ การล่วง

³² สุทธิ ปิณฑะศิริ, “การละเมิดสิทธิส่วนตัว” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 10 - 11.

ละเมิดต่อความเป็นส่วนตัวก็ยังมีมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ สิทธิในชีวิตส่วนตัวหรือสิทธิส่วนบุคคลจึงควรจะได้รับ ความคุ้มครองโดยกฎหมายเสียที่³³

ซึ่งในการเริ่มต้นพัฒนาให้สิทธิส่วนบุคคลได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมาย Warren และ Brandeis ได้ค้นหาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่จำเป็นแก่การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการล่วงละเมิด โดย Warren และ Brandeis ได้นำหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของกฎหมาย Common law มาเป็นแนวทางในการสร้างกฎเกณฑ์ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล (The law of privacy) โดยได้ขยายความคุ้มครองจากกฎหมาย ลิขสิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ที่เจ้าของงานมีสิทธิที่จะแสวงหาประโยชน์และห้ามมิให้มีการทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิทางทรัพย์สิน โดยได้ขยายความคุ้มครองรวมไปถึง งานประเภทไดอารี่ หรือจดหมายส่วนตัว ซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิที่จะควบคุมการติดต่อสื่อสารความคิด ทัศนคติ และอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง³⁴

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การคุ้มครองทางกฎหมายแก่สิทธิส่วนบุคคลมีที่มาจากกฎหมายลิขสิทธิ์ นั้นเอง แต่อย่างไรก็ดี ในตอนท้าย Warren และ Brandeis ก็ได้สรุปว่า การคุ้มครองบุคคลภายใต้ กฎหมายลิขสิทธิ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง (right to be let alone)³⁵ ซึ่งก็คือสิทธิส่วนบุคคลนั่นเอง

สำหรับกฎเกณฑ์ว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล (The law of privacy) ที่ได้พัฒนามาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

2.4.1 หลักเกณฑ์ของสิทธิส่วนบุคคล

ในหัวข้อนี้เป็นการพิจารณาว่า การกระทำในลักษณะใดบ้างที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่ง สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กรณีด้วยกัน คือ

³³ กฤตชญา ศิริเขต, “ ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อการก้าวล่วงในสิทธิส่วนบุคคล,” หน้า 409 – 410.

³⁴ Don R. Pember, Privacy and the Press: The Mass Media and the First Amendment (Washington, D.C. : University of Washington Press, 1972), pp. 26 – 27.

³⁵ Ibid., p. 27.

2.4.1.1. การรบกวนแทรกแซงบุคคลอื่นในการที่เขาประสงค์จะอยู่โดยลำพัง หรือในกิจกรรมส่วนตัวของเขา (Intrusion)

การกระทำที่จะเป็นการละเมิดกรณีนี้ จะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาที่จะเข้าแทรกแซงการอยู่โดยลำพัง (seclusion) หรือกิจกรรมส่วนตัวของผู้อื่น ซึ่งรวมทั้งการเข้าแทรกแซงรบกวนในทางกายภาพต่อสถานของผู้อื่น และการลอบฟัง (eavesdropping) กรณีต่างๆ โดยรวมทั้ง การติดตามเฝ้าสังเกตทางเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์และการถ่ายรูป การลอบอัดเสียง (bugging) และการดักฟังทางโทรศัพท์ ซึ่งการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลกรณีนี้ จะต้องประกอบด้วยข้อกำหนด 3 ประการ ได้แก่

(ก) จะต้องมีลักษณะที่เป็นการสอดรู้สอดเห็น (actual prying) การรบกวนด้วยเสียง หรือวิธีการกระทำที่ไม่ดี (bad manners) ยังไม่เพียงพอที่จะเป็นความผิดกรณีนี้

(ข) การรบกวนแทรกแซงจะต้องสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งความเดือดร้อนรำคาญนี้จะต้องใช้มาตรฐานวิญญูชนเป็นเครื่องวัด

(ค) การรบกวนแทรกแซงจะต้องเป็นการกระทำต่อสิ่งที่มีลักษณะเป็น “ส่วนตัว” (private)³⁶ ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับ “สาธารณะ” (public) ซึ่งกรณีใดมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องสาธารณะอาจใช้ “สถานที่” (location) เป็นเกณฑ์ในการจำแนกได้ เช่น ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักทั่วไปว่า สื่อมวลชนสามารถที่จะบันทึก ถ่ายภาพ หรือเขียนเกี่ยวกับสิ่งใดๆ ที่เกิดขึ้นในสาธารณะสถานได้โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การถ่ายภาพบุคคลที่ Airline counter [คดี Fogel v. Forbes, Inc. (1980)] หรือการถ่ายภาพบุคคลที่ตลาด [คดี Gill v. Hearst Corp. (1953)] ไม่เป็นการแทรกแซงสิทธิส่วนบุคคล แต่ถ้าหากเป็นสถานหรือสถานที่ซึ่งบุคคลคาดหวังโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะมีความเป็นส่วนตัว เช่น เที่ยงนอนในโรงพยาบาล การตีพิมพ์รูปถ่ายของผู้ป่วยที่ห้องพักในโรงพยาบาล (hospital room) จึงเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล [คดี Barder v. Time, Inc. (1942)] ดังนี้ เป็นต้น³⁷

³⁶ James Michael, *Privacy and Human Rights: International and Comparative Study, with Special Reference to Development in Information Technology*, p. 36.

³⁷ John J. Watkins, *The Mass media and the Law* (Englewood (England): Prentice Hall, 1990), pp. 122 - 123.

2.4.1.2. การเปิดเผยเรื่องส่วนตัวที่น่าอับอายของผู้อื่นต่อสาธารณะ (Public disclosure of embarrassing private facts)

การละเมิดในลักษณะนี้ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังที่ William Prosser ได้กล่าวไว้ คือ

(ก) จะต้องมีการเผยแพร่ข่าวสารให้รู้กันเป็นการทั่วไป การเปิดเผยข้อเท็จจริงแก่กลุ่มบุคคลเล็กๆ ไม่เพียงพอที่จะเป็นความผิดกรณีนี้

(ข) ข้อเท็จจริงที่ถูกเปิดเผยจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องส่วนตัว การเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับสาธารณะไม่เป็นการละเมิด

(ค) ข้อเท็จจริงที่ถูกเปิดเผยจะต้องเป็นเรื่องที่ไม่พึงปรารถนาจะให้เปิดเผย หรือเป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดความอับอายขายหน้าตามความรู้สึกของวิญญูชน³⁸ ยกตัวอย่างเช่น เรื่องเกี่ยวกับเพศหรือการประเวณี รายละเอียดเกี่ยวกับสุขภาพทางกายและสุขภาพจิต พฤติกรรมที่มีลักษณะแปลกประหลาดหรือเป็นเรื่องเฉพาะตัว (idiosyncratic) ซึ่งรวมทั้งประวัติอาชญากรรม และความขัดสนขาดแคลน (poverty) ของบุคคล เป็นต้น³⁹

คดีละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในกรณีนี้มักจะต้องมีการชั่งน้ำหนักประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์ของสาธารณะที่จะได้ทราบข้อมูลในฐานะที่เป็นข่าว หรือเพื่อความบันเทิง ซึ่งจะเกิดความยุ่งยากเสมอ เช่น ในคดี *Brents v. Morgan* (1372) ศาลวินิจฉัยว่า การตีพิมพ์ประกาศว่าโจทก์เป็นหนี้และไม่ยอมใช้ ทำให้โจทก์ได้รับความอับอายแม้จะเป็นเรื่องจริงก็ตาม โจทก์เสียหาย เป็นการทำลายความเชื่อถือที่โจทก์พึงมี เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของโจทก์⁴⁰

³⁸ James Michael , Privacy and Human Rights : International and Comparative Study , with Special Reference to Development in Information Technology . p. 37.

³⁹ John J. Watkins . The Mass Media and the Law , p. 132.

⁴⁰ จันอารี มาลีศรีประเสริฐ , “ การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ , ” หน้า 151 - 152.

หรือในคดี Melvin v. Reid (1931) ศาลได้วินิจฉัยว่า การเปิดเผยชีวิตจริงโดยจำเลยสร้างเป็น ภาพยนตร์ถึงอดีตของโจทก์ซึ่งเคยเป็น โสเภณีและต้องหาว่าเป็นฆาตกร และถูกยกฟ้องคดีฆ่าคนโดยเจตนา เมื่อพ้นจากคดีแล้ว โจทก์ได้เลิกอาชีพเดิม คั้งค้นชีวิตใหม่ และได้แต่งงานมีชีวิตอย่างมีความสุข มีชื่อเสียง ในสังคม มีเพื่อนฝูงซึ่งไม่เคยมีใครรู้ถึงอดีตนั้น การเปิดเผยเรื่องราวชีวิตจริงในอดีตจากการสร้างเป็น ภาพยนตร์ดังกล่าว เช่นนี้เป็นการทำลายชีวิตใหม่ของโจทก์ เป็นการทำลายสิทธิของบุคคลในการแสวงหา ความสุขในชีวิต จึงเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของโจทก์⁴¹ ดังนี้ เป็นต้น

2.4.1.3. การไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันเป็นเท็จ (False light in the public eye)

ตามทัศนะของ Prosser การละเมิดในกรณีนี้ โดยปกติจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ความคิดเห็น (opinion) หรือถ้อยคำ (utterance) บางอย่างได้เปิดเผยคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของผู้อื่น หรือใช้รูป ของผู้อื่นประกอบในหนังสือหรือบทความ ซึ่งภาพของผู้นั้นไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธพหุสมควรกับ เนื้อเรื่อง ซึ่งการละเมิดในกรณีนี้อาจจะไม่ถึงกับเป็นการหมิ่นประมาทก็ได้ และการเปิดเผยในกรณีนี้จะ ต้องเป็นเรื่องที่ไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง (highly offensive) ตามความรู้สึกของบุคคลโดยทั่วไป⁴² เช่น ใน คดี Peay v. Curtis pub. Co., (1948) ศาลได้วินิจฉัยว่า จำเลยใช้ภาพของโจทก์ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ และ มิได้เกี่ยวข้องกับบทความที่จำเลยเขียนแสดงถึงคนชั่วร้ายที่ซึ่งชอบหลอกลวง เรื่องไม่จริงเช่นนี้เป็น การละเมิดต่อโจทก์⁴³

หรือในคดี Lord Byron v. Johnston (1816) จำเลยใช้ชื่อ โจทก์เพื่อแสดงว่าบทประพันธ์ละคร เป็นของโจทก์ แม้จะเป็นบทประพันธ์ที่ดี แต่ทำให้โจทก์เสื่อมเสียชื่อเสียงในสายตาของสาธารณชน เนื่องจากต่างก็ทราบว่โจทก์มิได้เป็นผู้ประพันธ์จริง ศาลพิพากษาสั่งห้ามจำเลยใช้ชื่อ โจทก์เพื่อแสดงว่า เป็นบทประพันธ์ของโจทก์⁴⁴

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 152.

⁴² Raymond Wacks, Personal Information: Privacy and the Law, p. 37.

⁴³ ชันอารี มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ,” หน้า 153.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 153.

คดี *Marbry v. Kettering* (1909) ศาลวินิจฉัยว่า การใช้ชื่อ ภาพ หรือลายพิมพ์นิ้วมือของโจทก์รวมอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร โดยที่โจทก์ไม่เคยต้องโทษทางอาญามาก่อน ข่อมเป็นการละเมิด แม้ตำรวจจะมีอำนาจในการบันทึกรายงานสอบสวนเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวก็ตาม⁴⁵

2.4.1.4. การใช้ชื่อหรือภาพของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าของตนโดยไม่ได้รับความยินยอม (Appropriation)

หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นกรณีที่ใช้ชื่อหรือภาพถ่ายเพื่อการโฆษณาหรือเพื่อจุดประสงค์ทางการค้า ซึ่งตามหลักกฎหมายละเมิดของ Common law ผลประโยชน์ที่ได้รับนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของตัวเงิน⁴⁶

อย่างไรก็ตาม การใช้ชื่อหรือภาพถ่ายเพื่อการโฆษณา มีบางกรณีที่ถือว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การใช้ชื่อหรือรูปถ่ายในการโฆษณาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการโฆษณาอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น ในนิตยสารที่ตีพิมพ์หัวข้อข่าวที่ชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับ โรเบิร์ต วากเนอร์ นิตยสารก็สามารถใช้ชื่อของวากเนอร์และภาพถ่ายในการโฆษณาสนับสนุนเนื้อเรื่องได้ หรือในคดี *O'Brien v. Pabst Sale Co.* (1942) ศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า การใช้ชื่อหรือถ่ายของบุคคลสาธารณะประกอบการโฆษณา ไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หากการโฆษณานั้นไม่มีมีข้อความใดๆ ที่เป็นการชี้แนะว่าบุคคลดังกล่าวได้สนับสนุนสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น⁴⁷

2.4.2 ข้อจำกัดของสิทธิส่วนบุคคล

แม้สิทธิส่วนบุคคลจะเป็นสิทธิธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แต่สิทธิส่วนบุคคลก็ไม่ใช่สิทธิสัมบูรณ์ กล่าวคือ มีบางกรณีที่บุคคลไม่อาจกล่าวอ้างสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวได้ โดยถือเป็นข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดของสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 4 กรณี คือ

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 154.

⁴⁶ Raymond Wacks , *Personal Information ; Privacy and the Law* . p. 37.

⁴⁷ Don R. Pember , *Privacy and the Press : The Mass Media and the First Amendment* . pp. 235 –

2.4.2.1. ประโยชน์สาธารณะ (Public Interest)

ตามหลักข้อนี้ สิทธิส่วนบุคคลไม่ห้ามการเผยแพร่เรื่องราวหรือข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ทั่วไป⁴⁸ เนื่องจาก สิทธิในชีวิตส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งๆ จะต้องอยู่ภายใต้สิทธิอันแน่นอนและสำคัญยิ่งของสาธารณชน และในบางกรณี สาธารณะประโยชน์ในการที่จะได้รับข่าวสารเป็นสิ่งที่อยู่เหนือความปรารถนาในชีวิตส่วนตัวของบุคคลหนึ่งๆ⁴⁹ เช่น กรณีที่บุคคลหนึ่งได้กลายเป็นบุคคลสำคัญของสาธารณะ (Public Personage) ข่าวสารของบุคคลดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์อันชอบธรรม ไม่อาจมีสิทธิส่วนตัวได้ เช่น คาราภาพยนตร์ นักกีฬาอาชีพ นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำเลยในคดีอาญา ผู้ต้องโทษจำคุก บุคคลผู้ตกเป็นข่าวเนื่องจากกระทำการมีชื่อเสียง เป็นต้น ทั้งนี้ โดยมีกรอบของการ “ไม่มีสิทธิส่วนตัว” คือ “การเผยแพร่ที่ชอบตามสมควรและจำเป็นสำหรับเรื่องนั้นๆ” ฉะนั้น จึงมิได้หมายความว่า ชื่อ ภาพ ข่าวสารข้อมูล หรือเรื่องราวของบุคคลสาธารณะจะถูกใช้ไปได้โดยตลอดโดยไม่มีสิทธิความเป็นส่วนตัว⁵⁰

2.4.2.2. เอกสิทธิตามกฎหมาย (Privilege)

ตามหลักข้อนี้ ไม่ได้ห้ามการเผยแพร่เรื่องราวใดๆ แม้เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น ภายใต้สถานการณ์ที่ทำให้มีเอกสิทธิ์ในการสื่อสาร (privileged communication) ตามกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องหมิ่นประมาท ซึ่งกรณีนี้รวมถึงการเผยแพร่ซึ่งกระทำในที่ประชุมขององค์กรสาธารณะ (public bodies) หรือการพิจารณาตัดสินศาล หรือในการประชุมของสมาคมต่างๆ ที่มีผลกระทบถึงวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณะ⁵¹

⁴⁸ Ibid. , p. 29.

⁴⁹ กงจักร โพธิ์พร้อม , “ ปัญหาทางกฎหมายมหาชนบางประการเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ข่าวสารโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2529) , หน้า 54.

⁵⁰ ชื่นอารี มาลีศรีประเสริฐ , “ การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ , ” หน้า 25 - 26.

⁵¹ Don R. Pember , Privacy and the Press : The Mass Media and the First Amendment . p. 29.

2.4.2.3. ความยินยอม (Consent)

สิทธิในชีวิตส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งๆ อาจจะสละเสียได้โดยบุคคลผู้นั้น และหากบุคคลผู้ถูกล่วงละเมิดได้ยินยอมต่อการล่วงละเมิดดังกล่าว บุคคลผู้นั้นไม่อาจฟ้องร้องหรือเรียกร้องค่าเสียหายจากการล่วงละเมิดนั้นๆ

สิทธิในชีวิตส่วนบุคคลอาจสละโดยความยินยอมอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยาย หรือสูญเสียไปเนื่องจากการประพฤติกฎปฏิบัติที่ทำให้ไม่อาจหยิบยกสิทธิดังกล่าวขึ้นอ้างได้ ดังนั้น เมื่อได้รับความยินยอมแล้ว การพิมพ์เผยแพร่ชื่อหรือภาพถ่ายของบุคคลผู้ใดไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าหรือไม่ จะไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิในชีวิตส่วนบุคคล และในกรณีที่ไม่มีความหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ การยินยอมโดยแจ้งชัดอาจกระทำขึ้นด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ อย่างไรก็ตาม สิทธิในชีวิตส่วนบุคคลซึ่งสละโดยการให้ความยินยอมนั้นอาจถอนคืนเสียได้ และความยินยอมที่จะไม่ละเมิดนี้ ผู้ได้รับความยินยอมจะต้องไม่กระทำเกินไปกว่าขอบเขตแห่งความยินยอมด้วย⁵²

2.4.2.4. ความมีคุณค่าของข่าวสาร (Newsworthiness)

หลักข้อนี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องสื่อมวลชนจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องส่วนตัวเกี่ยวกับบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายต่อสาธารณะ⁵³ หลักความมีคุณค่าของข่าวสารที่จะทำให้ไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจะมีพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

- ประโยชน์สาธารณะ (Public interest) กล่าวคือ ถ้าหัวข้อข่าวหรือลักษณะของเรื่องเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ว่าเหตุการณ์นั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมในปัจจุบันหรือในอดีตก็ตาม⁵⁴

⁵² กงจักร โพธิ์พร้อม , “ ปัญหาทางกฎหมายมหาชนบางประการเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ข่าวสาร โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ,” หน้า 56 – 57.

⁵³ John J. Watkins , The Mass Media and the Law . p. 129.

⁵⁴ Don R. Pember , Privacy and the Press : The Mass Media and the First Amendment . p. 240.

- บุคคลสาธารณะ (Public figure) ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ถ้าบุคคลใดเป็นที่สนใจของสาธารณชน (in the public eye) เช่น เป็นนักการเมือง นักแสดง นักกีฬา บุคคลเหล่านี้ย่อมจะถูกจำกัดชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวได้ ภายใต้อำนาจ “การเผยแพร่ที่ชอบ ตามสมควร และจำเป็นสำหรับเรื่องนั้นๆ”⁵⁵

และ - บันทึกข้อมูลสาธารณะ (Public record) หมายความว่า ถ้าข้อมูลข่าวสารนั้นได้คัดลอกมาจากบันทึกข้อมูลสาธารณะ โดยปกติแล้วย่อมได้รับความคุ้มครอง

แต่อย่างไรก็ตาม หลักความมีคุณค่าของข่าวสาร ก็มีข้อยกเว้นบางประการ กล่าวคือ ถ้ามีกฎหมายกำหนดว่าข้อเท็จจริงอย่างใดจะเผยแพร่มิได้ ก็ต้องเป็นไปตามนั้น เช่น การห้ามมิให้เผยแพร่ข่าวสารซึ่งเป็นบ่งชี้ตัวผู้เสียหายในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา⁵⁶ ดังนี้ เป็นต้น

2.5 ข้อความเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิส่วนบุคคล ดังนั้น การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลย่อมจะมีผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งการพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในที่นี้ จะเป็นการพิจารณาในเรื่องความหมายและองค์ประกอบของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เนื่องจาก หากข้อมูลใดไม่มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวของใครแล้ว การใช้หรือการเปิดเผยย่อมไม่กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้นั้นและไม่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลทางด้านข้อมูลข่าวสาร ส่วนอีกประการหนึ่งจะเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งจะได้พิจารณาต่อไปตามลำดับ ดังนี้

2.5.1 ความหมายและองค์ประกอบของข้อมูลส่วนบุคคล

2.5.1.1. ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล (personal information)

สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น

⁵⁵ ชื่นอารี มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ,” หน้า 25 - 26.

⁵⁶ Don R. Pember, Privacy and the Press: The Mass Media and the First Amendment, p. 242.

(1) ความหมายของ “ ข้อมูล ” (information)

คำว่า “ ข้อมูล ” โดยปกติแล้วมีความหมายกว้าง มีนิยามหรือคำจำกัดความหลากหลายตามความคิดเห็นและความเข้าใจของแต่ละบุคคล เช่น

ในทางคอมพิวเตอร์ คำว่า “ ข้อมูล ” จะหมายถึง ข้อเท็จจริงหรือข้อความที่ผู้ใช้สนใจเพื่อใช้สำหรับกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือข้อมูลเชิงคุณภาพก็ได้ แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ใช้ต้องการให้มีการประมวลผลในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้รับสารสนเทศ นอกจากนี้ ข้อมูลยังมีความหมายรวมถึงข่าวสารที่ยังไม่ได้มีการประมวลผล เช่น เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ต่างๆ ที่เราสนใจและรวมทั้งวัตถุดิบที่ประกอบกันเป็นข่าวสาร⁵⁷

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 “ ข้อมูล ” หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริงสำหรับใช้เป็นหลักฐานหาความจริง หรือการคำนวณ⁵⁸

เกี่ยวกับความหมายของ “ ข้อมูล ” เราจะเห็นว่าในภาษาอังกฤษมีคำอยู่ 2 คำที่ต่างก็หมายถึง “ ข้อมูล ” เช่นเดียวกัน คือ คำว่า “ information ” และคำว่า “ data ” ซึ่งทั้ง 2 คำนี้ยังมีความแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ data จะกลายมาเป็น information เมื่อมีการ “ ได้รับการติดต่อสื่อสารและเข้าใจในสิ่งนั้น ” ด้วยเหตุนี้ เมื่อ “ data ” อยู่ในรูปของ printed word ข้อมูลในลักษณะของ “ data ” จะเปลี่ยนรูปมาเป็น “ information ” ก็โดยผ่านเครื่องอ่านข้อมูลนั้น

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า “ data ” จะประกอบด้วยการกระทำหรือสัญลักษณ์ ซึ่งต้องการการแปลความหมายเสียก่อน จึงจะทราบถึงความหมายนั้น โดยนัยนี้ “ data ” จะอยู่ในสถานะ “ pre - information ” จนกว่าจะมีการเข้าใจในความหมายนั้นโดยบุคคลอีกคนหนึ่ง⁵⁹

⁵⁷ กิตติพันธ์ เกียรติสุนทร , “ มาตรการทางอาญาในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล , ” หน้า 11.

⁵⁸ ชื่นอารี มาลีศรีประเสริฐ , “ การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลกับการสื่อสารสนเทศ , ” หน้า 41.

⁵⁹ Raymond Wacks , Personal Information : Privacy and the Law , p. 25.

จากที่กล่าวมา เราอาจจะเห็นการใช้ความแตกต่างของคำว่า data กับ information ได้จากชื่อกฎหมายของประเทศต่างๆ กล่าวคือ ถ้ากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลนั้นมีขอบเขตใช้บังคับเฉพาะข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ จะใช้ชื่อว่า Data Protection Act เช่น Data Protection Act 1984 ของประเทศอังกฤษ Data Protection Act 1992 ของประเทศสเปน แต่ถ้าหากกฎหมายนั้นใช้บังคับกับข้อมูลโดยทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะข้อมูลในคอมพิวเตอร์ จะใช้ชื่อว่า Official Information Act หรือ Privacy Act เช่น Official Information Act B.E. 2540 ของประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีข้อที่น่าพิจารณาอีกประการเกี่ยวกับความหมายของ “ข้อมูล” กล่าวคือ คำว่า “ข้อมูล” กับ “ข่าวสาร” เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากเรามักจะใช้ 2 คำนี้ควบคู่กันไปเสมอ

คำว่า “ข้อมูล” กับ “ข่าวสาร” นั้น แทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเท่าใดนัก ซึ่งจะเห็นได้เสมอไม่ว่าจะเป็นในบทความ นิตยสาร ตลอดจนถึงวรรณคดีจำนวนมากยังคงใช้ สองคำนี้แทนซึ่งกันและกัน

“ข้อมูล” สามารถที่จะแปรสภาพของตัวมันเองให้กลายเป็น “ข่าวสาร” ขึ้นมาได้ โดยมีการสื่อสาร รับสาร และมีความเข้าใจในสารนั้น ดังนั้น นิยามของคำว่า “ข่าวสาร” จึงหมายถึง ข้อมูลทุกชนิด ไม่ว่าข้อเท็จจริงจะเป็นประการใด แต่สามารถสื่อสาร ส่งข้อมูลนั้นออกไปให้บุคคลรับทราบและเข้าใจได้

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน การใช้งานระหว่างสองคำนี้ ยังคงใช้แทนกันได้โดยไม่เปลี่ยนนัยแห่งความหมายให้แตกต่างกันเท่าใดนัก⁶⁰

(2) ความหมายของคำว่า “ส่วนบุคคล” (Personal)

คำว่า “ส่วนบุคคล” (Personal) ที่จริงแล้วก็มีความหมายเป็นอย่างเดียวกับคำว่า “private” หรือ “privacy” ซึ่งคำว่า Personal นี้ มีความหมายที่เป็นไปได้หลายประการโดยเมื่อพิจารณาจากลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คำว่า “ส่วนบุคคล” (Personal) จะมีความหมายได้ ดังนี้

⁶⁰ กิตติพันธ์ เกียรติสุนทร, “มาตรการทางอาญาในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล,” หน้า 12.

a. อาจหมายถึง สภาวะที่บุคคลหนึ่งไม่ต้องเกี่ยวข้องกับชุมชน (community) เช่น การปฏิเสธที่จะตอบคำถามที่มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัว

b. หมายถึง กิจกรรม (activities) ที่มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัว เช่น กิจกรรมทางเพศ หรือเกี่ยวกับร่างกาย

c. หมายถึง การติดต่อสื่อสาร (communications) หรือการสนทนาที่มีลักษณะเป็นการส่วนตัว เช่น จดหมายส่วนตัว ย่อมหมายความว่าเนื้อความในจดหมายนั้น สำหรับให้ผู้รับอ่านโดยเฉพาะ ดังนี้ เป็นต้น⁶¹

(3) ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information)

เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่า “ข้อมูล” (Information) และคำว่า “ส่วนบุคคล” (Personal) แล้ว อาจให้นิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ได้ดังนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” ประกอบด้วย ข้อเท็จจริงต่างๆ การติดต่อสื่อสาร หรือความคิดเห็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่ง และเป็นที่ยกคาน่าได้อย่างมีเหตุผลว่าบุคคลนั้นถือเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นเรื่องที่อ่อนไหว และต้องการที่จะปกปิดหรืออย่างน้อยที่สุดก็จำกัดการจัดเก็บ การใช้ หรือการเผยแพร่เรื่องเช่นว่านั้น⁶²

นอกจากนี้ ก็อาจพิจารณาความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ได้จากบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลทางด้านข้อมูลข่าวสาร ยกตัวอย่างเช่น

Data Protection Act 1984 ของประเทศอังกฤษ ได้ให้นิยามของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data) ไว้ว่า หมายถึง ข้อมูล (data) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร (information) เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตส่วนตัวของบุคคล ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้จากข้อมูลข่าวสารนั่นเอง (หรือจากข้อมูลข่าวสารอื่นที่

⁶¹ Raymond Wacks, Personal Information: Privacy and the Law, pp. 21 - 22.

⁶² Ibid., p. 26.

อยู่ในความครอบครองของผู้ใช้ข้อมูล) รวมถึงการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นใดๆ ของบุคคล (individual) แต่ไม่มีเครื่องบ่งชี้ใดๆ ที่แสดงเจตนาของผู้ใช้ข้อมูล (data user) เกี่ยวกับบุคคลนั้น (มาตรา 1 (3))

หรือตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา ได้ให้นิยามของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่สามารถกำหนดตัวผู้นั้นได้ ไม่ว่าจะทำให้ปรากฏในรูปแบบใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เชื้อสายหรือถิ่นกำเนิด สีผิว ศาสนา อายุ หรือสถานะทางครอบครัวของบุคคลหนึ่ง การศึกษา เอกสารทางการแพทย์ ประวัติการทำงาน หรือการกระทำความผิดทางอาญา หรือข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของบุคคลหนึ่ง เลขหมาย หรือรหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวบุคคลนั้นได้ ที่อยู่อาศัย ตายพิมพ์นิ้วมือ หรือกลุ่มเลือดของบุคคลนั้น ความคิดเห็นของบุคคลอื่นต่อบุคคลนั้น เป็นต้น⁶³

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นก็คือ เรื่องราวข่าวสารที่เกี่ยวกับความเป็นตัวตนของบุคคลผู้นั้นนั่นเอง⁶⁴

2.5.1.2. องค์ประกอบของข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” แล้ว จะเห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของข้อมูล หมายความว่า ข้อมูลนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัว (personal matter) โดยเจ้าของข้อมูลได้คาดหมายอย่างมีเหตุผลด้วยว่า เรื่องนั้นมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวของเขา เช่น เรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศ เป็นต้น

⁶³ “บันทึกความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง หาหรือปัญหาข้อกฎหมายกรณีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเอกสารการสอบ (กรณีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาริศจังหวัดมหาวิทาลัยเกษตรศาสตร์),” วารสารกฎหมายปกครอง 19 ตอน 1 (เมษายน 2543): 86.

⁶⁴ ชันอารี มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ,” หน้า 43.

(2) องค์ประกอบด้านการใช้ข้อมูล หมายความว่า นอกจากข้อมูลจะต้องเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดแล้ว จะต้องเป็นเรื่องที่บุคคลนั้นคาดหมายอย่างมีเหตุผลด้วยว่า ต้องการที่จะปกปิด หรืออย่างน้อยที่สุดก็จำกัดการจับเก็บ การใช้ หรือการเผยแพร่ข้อมูลเช่นว่านั้น⁶⁵

2.5.2 ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเจ้าของข้อมูลหรือผู้ที่ครอบครองข้อมูลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเปิดเผยหรือปกปิดเป็นความลับได้ จึงมีการแบ่งประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลเป็น 2 ประเภทตามลักษณะความยินยอมของบุคคล ดังนี้

2.5.2.1. ข้อมูลส่วนบุคคลที่เปิดเผยได้ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งในบางเรื่องและในบางประเภทที่เจ้าของข้อมูลยินยอมที่จะเปิดเผยต่อบุคคลภายนอกหรือสาธารณชน หรือเป็นข้อมูลส่วนตัวของสาธารณบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งที่สาธารณชนควรได้รู้ เช่น ในประเทศอังกฤษ บุคคลที่มีชื่อเสียง นักร้อง นักแสดง นักการเมือง สิทธิส่วนบุคคลของบุคคลประเภทนี้จะถูกจำกัดโดยหลักของ Balancing of Information ซึ่งเป็นหลักในเรื่องความสมดุลในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีสถานะอยู่กึ่งกลางระหว่างชีวิตส่วนตัวของตนเองและส่วนที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมที่นอกเหนือไปจากบุคคลธรรมดา มีส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้หลักการเดียวกันคือ หลักเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารหรือได้รับการบอกกล่าวถึงข้อเท็จจริงทั้งหลาย ดังนั้นประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะทราบความเป็นไปในการปฏิบัติงานของบุคคลที่ตนมอบให้ไปใช้อำนาจแทนตน เช่น นักการเมือง พนักงานของรัฐ เป็นต้น

นอกจากนี้ ข้อมูลข่าวสารบางชนิดบางประเภท กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าสามารถเปิดเผยให้บุคคลภายนอกหรือสาธารณชนรับรู้ได้ เช่น ประวัติพฤติกรรมที่ก่ออาชญากรรม หรือข้อมูลทางทะเบียนราษฎร เป็นต้น

ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาของบุคคลที่กระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อศีลธรรมอันดี ย่อมเป็นข้อมูลที่เปิดเผยสู่สาธารณชนได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ ไม่มี

⁶⁵ Raymond Wacks, *Personal Information: Privacy and the Law*. pp. 24, 26.

ความลับในอันที่จะต้องปกปิดสำหรับการกระทำที่ชั่วร้าย” ตัวอย่างเช่น การเปิดเผยข้อมูลของนักการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของอดีตพระภิกษุกรณีต้องปาราชิก เป็นต้น

2.5.2.2. ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เขาไม่ต้องการจะเปิดเผย หรือ ไม่ต้องการให้มีผู้รู้เห็นหรือสืบทราบ เนื่องจาก จะกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ และการดำรงอยู่โดยปกติของผู้นั้น

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เป็นความลับก็อาจถูกจำกัดสิทธิด้วยเหตุผลบางประการ ได้ เช่น เป็นสาธารณบุคคล เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยในการสืบหาอาชญากรรม และความมั่นคงแห่งรัฐ เป็นต้น⁶⁶

2.6 เหตุผลและความจำเป็นในการจัดเก็บหรือมีไว้ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ

โดยหลักแล้ว ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่เจ้าของข้อมูลเท่านั้นที่ควรรู้ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐ โดยหลักจึงไม่ควรจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เว้นแต่จะเกี่ยวข้องและจำเป็นกับการดำเนินงานของหน่วยงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น เนื่องจากการดำเนินของรัฐเป็นเรื่องที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ ซึ่งโดยหลักแล้ว ย่อมมีความสำคัญมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 34 และมาตรา 37 ที่บัญญัติข้อจำกัดของสิทธิส่วนบุคคลไว้ ซึ่งที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ “ประโยชน์สาธารณะ”

ดังนั้น หน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจจัดเก็บหรือมีไว้ซึ่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล แต่อย่างไรก็ดี หน่วยงานของรัฐก็ต้องจัดเก็บเพียงเท่าที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต้องใช้เพื่อการดำเนินงาน และต่อมาหากหมดความจำเป็นต้องใช้เพื่อการดำเนินงาน ก็ต้องยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าว เนื่องจากข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของใคร ย่อมเป็นสิทธิของบุคคลนั้น⁶⁷

⁶⁶ ชื่นอารี มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ,” หน้า 45 - 46.

⁶⁷ ฤทัย หงส์ศิริ และ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า 89.

2.7 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีความสำคัญมากในปัจจุบัน เนื่องจากข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น นอกจากจะมีผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวแล้ว ก็อาจมีผลกระทบต่อบุคคลในทางอื่นได้อีกหลายทาง เช่น อาจจะมีผลเกี่ยวข้องกับชีวิตและความปลอดภัยของบุคคล เนื่องจากการที่รู้ว่า บุคคลดังกล่าวอยู่ที่ไหน มีการจับจ่ายหรือใช้เงินอย่างไร ไปที่ไหนบ้าง มีทรัพย์สินอย่างไร ย่อมทำให้คาดเดาถึงพฤติกรรมและการกระทำของบุคคลดังกล่าว รวมตลอดถึงผู้ที่บุคคลนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องได้ง่ายการปองร้ายจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายขึ้น นอกจากนั้น ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลยังเป็นข้อมูลข่าวสารที่ใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ เช่น สินค้าหรือบริการแต่ละอย่างย่อมมีราคา ลักษณะและกลุ่มเป้าหมายที่ต่างกัน การเสนอขายสินค้าหรือบริการบางอย่างจึงต้องเสนอแก่บุคคลที่มีฐานะระดับหนึ่งหรือที่มีรสนิยมอย่างหนึ่ง หรือเป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายกลุ่มหนึ่ง หากทราบว่า บุคคลใดมีฐานะทางการเงินเป็นอย่างไร มีรสนิยมอย่างไร ชอบใช้สินค้าประเภทใด ก็ย่อมทราบว่าบุคคลดังกล่าวมีกำลังที่จะพอซื้อสินค้าหรือพอผ่อนชำระราคาสินค้าดังกล่าวหรือไม่ เป็นบุคคลอยู่ในกลุ่มเป้าหมายที่จะเสนอขายสินค้าหรือบริการได้หรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ใช้ในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และใช้เป็นฐานในการเรียกร้องสิทธิตามกฎหมาย เช่น เวชระเบียนหรือบันทึกการตรวจโรคย่อมเป็นหลักฐานการตรวจสอบว่า การวินิจฉัยและการรักษาโรคของแพทย์นั้นได้ทำถูกต้องตามมาตรฐานของวิชาชีพหรือไม่ เป็นต้น⁶⁸

จากความสำคัญดังกล่าวนี้ กฎหมายจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนี้ ในระบบกฎหมายของประเทศไทยและของนานาประเทศจะมีทั้งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะกรณี และให้ความคุ้มครองเป็นการทั่วไป ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปในบทที่ 4

2.8 แนวความคิดในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลแต่ละคนย่อมต้องการชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวของตนเองที่บุคคลอื่นไม่ควรจะเข้ามาก้าวล่วง ซึ่งการล่วงละเมิดสิทธิในชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่นนี้มีได้หลายรูปแบบด้วยกัน โดยการ

⁶⁸ อุทัย หงส์ศิริ และ มานิตช์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ, หน้า 87.

เปิดเผยข้อมูลโดยไม่มีอำนาจ เป็นรูปแบบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการล่วงละเมิดในสิทธิส่วนบุคคลได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการดำเนินงานของรัฐเป็นเรื่องที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ ซึ่งโดยหลักแล้ว ย่อมมีความสำคัญกว่าประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ ฉะนั้น หน่วยงานของรัฐจึงมีความชอบธรรมที่จะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนได้ หากการเปิดเผยนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

นอกจากเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวมแล้ว การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอาจมีความจำเป็นเพื่อการคุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์อันชอบธรรมของเอกชนรายอื่นด้วย เช่น ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ได้กำหนดเป็นหลักการว่า ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรให้ถือเป็นความลับ ห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้อื่น เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น คู่หมั้นขอทราบเกี่ยวกับสถานภาพทางครอบครัวของผู้ที่ตนจะมีนิติสัมพันธ์ด้วยว่า บุคคลที่ตนเองจะแต่งงานด้วยนั้น ยังเป็นโสดอยู่หรือไม่ ดังนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็มีได้หมายความว่า หน่วยงานของรัฐจะสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด กล่าวคือ ปรัชญากฎหมายมหาชนนั้น มุ่งเน้นในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายหนึ่งกับประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องพยายามให้ประโยชน์สาธารณะ อันได้แก่ประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของเอกชนแต่ละคน คือ สิทธิเสรีภาพนั้น สามารถสมดุลกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้^{๑๑} ซึ่งหมายความว่า หน่วยงานของรัฐที่จะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลกันระหว่างสิทธิของบุคคลและประโยชน์ของมหาชน

โดยแนวความคิดของกฎหมายมหาชนนี้ ก็ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลตามที่บัญญัติไว้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

^{๑๑} กิตติพงศ์ กมธธรรมวงศ์, “เหลียวหลังแลหน้า 2 ปีของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ” เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ ในวาระครบรอบ 2 ปี พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2543 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล, หน้า 3.

จากสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลที่กล่าวมาในบทนี้ จะเห็นว่า แม้สิทธิส่วนบุคคลจะเป็นสิทธิที่แสดงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐเสรีประชาธิปไตยจะต้องให้ความเคารพ แต่สิทธินี้ก็อาจจะถูกจำกัดได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น ประโยชน์สาธารณะ เอกสิทธิตามกฎหมาย เป็นต้น โดยมีแนวความคิดที่สำคัญว่า ประโยชน์ส่วนรวมของสังคมหรือรัฐ ย่อมมีความสำคัญกว่าประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยเฉพาะ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้จะมีผลไปถึงการกำหนดข้อยกเว้นในกฎหมาย ให้สามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ ดังจะเห็นได้จากหลักกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศต่างๆ ซึ่งจะพิจารณาในบทต่อไป